

Zadeva C-609/19**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

13. avgust 2019

Predložitveno sodišče:

Tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (Francija)

Datum predložitvene odločbe:

2. avgust 2019

Tožeča stranka:

BNP Paribas Personal Finance SA

Tožena stranka:

VE

I. Predmet spora

- 1 VE in njegova soproga sta 10. marca 2009 kupila nepremičnino in pri družbi BNP Paribas Personal Finance (v nadaljevanju: BNP Paribas ali kreditodajalec) sklenila stanovanjski kredit v višini 143.421,53 EUR, s čimer sta se zadolžila za 216.566,51 švicarskih frankov (CHF).

Zaradi neodplačevanja je bila razglašena predčasna zapadlost.

- 2 16. januarja 2015 je bila s sodno odločbo odrejena prisilna prodaja nepremičnine. 20. marca 2015 je bila nepremičnina prodana na dražbi za 55.000 EUR.
- 3 12. januarja 2017 je družba BNP Paribas prosila predložitveno sodišče za odobritev rubeža prejemkov VE (v nadaljevanju: kreditojemalec ali potrošnik).

II. Trditve in predlogi strank

1. BNP Paribas

- 4 Družba BNP Paribas med drugim predlaga naslednje:
- ugotovitev, da njena terjatev v skladu z obračunom, sestavljenim 21. februarja 2019, skupaj znaša 192.268,73 EUR;
 - odobritev zasega prejemkov VE;
 - razglasitev nedopustnosti in, podredno, zavrnitev predloga, ki ga je vložil VE, za razglasitev ničnosti kredita zaradi zavajajoče poslovne prakse;
- podredno:*
- razglasitev nedopustnosti predlogov VE, ki temeljijo na nepoštenosti pogojev;
 - ugotovitev, da pogoj o obračunski valuti, izraženi v švicarskih frankih, v kreditni pogodbi ne spada med nepoštene pogoje, ker je z njim opredeljen glavni predmet pogodbe ter je oblikovan jasno in razumljivo;
- še bolj podredno:*
- ugotovitev, da pogoj o obračunski valuti, izraženi v švicarskih frankih, ni nepošten, ker ne povzroča znatnega neravnotežja med pravicami in obveznostmi strank;
 - ugotovitev, da predlogi, ki jih je VE podal na podlagi nepoštenosti pogojev, niso utemeljeni.
- 5 Družba BNP Paribas trdi, da je bil VE obveščen o spremembi menjalnega tečaja, ki ji je bil izpostavljen, in posledicah te spremembe za odplačevanje njegovega kredita. Posledično meni, da pogodba ne vsebuje nobenega nepoštenega pogoja.

2. VE

- 6 VE med drugim predlaga naslednje:
- predložitev več vprašanj za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije;
 - razveljavitev pogodbe HELVET IMMO, ki jo je sklenil;
- podredno:*
- preizkus nepoštenosti pogojev, naslovljenih „Opis vašega kredita“ (pogoj št. 1), „Financiranje vašega kredita“ (pogoj št. 2), „Odprtje

notranjega računa v evrih in notranjega računa v švicarskih frankih za vodenje vašega kredita“ (pogoj št. 3), „Pretvorba menjalnih tečajev“ (pogoj št. 4), „Vračilo vašega kredita“ (pogoj št. 5), „Možnost spremembe obračunske valute“ (pogoj št. 6), „Pogoj o potrditvi podatkov, navedenih na vlogi za odobritev kredita“ (pogoj št. 7), „Vračilo vašega kredita“ (pogoj št. 8) in „Amortizacija glavnice“ (pogoj št. 9);

- ugotovitev, da se vsi ti pogoji od št. 1 do št. 9 štejejo za nedogovorjene, in zavrnitev njihove uporabe;
- preoblikovanje pogodb HELVET IMMO in INVEST IMMO v kreditni pogodbi, sklenjeni v evrih s fiksno obrestno mero od njune sklenitve, ohranitev menjalnega tečaja 1 EUR proti 1,50 CHF in ponovni izračun preostalega dolgovanega zneska;

najbolj podredno:

- razglasitev ničnosti sporne pogodbe, če bi se ugotovilo, da implicitni pogoj o indeksiranju spada v glavni predmet te pogodbe.

- 7 VE trdi, da je s spornim kreditom izpostavljen neomejenemu tečajnemu tveganju, da pogodba ne opredeljuje tega tečajnega tveganja niti ne vsebuje izraza „tečajno tveganje“. Navaja, da ni prejel simulacij za informiranje kreditojemalcev, čeprav je bil kredit ponujen v obdobju, ko je kreditodajalec predvideval znatno spremembo menjalnega tečaja.
- 8 Zato predlaga, naj se Sodišču Evropske unije predloži več vprašanj za predhodno odločanje, da bi zlasti presodilo skladnost sodne prakse Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija) z določbami Direktive Sveta z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288). V bistvu predlaga razglasitev ničnosti kredita, ker meni, da gre za zavajajočo poslovno prakso. Podredno trdi, da je treba znesek terjatve zmanjšati zaradi nepoštenosti implicitnega pogoja o indeksiranju, pogoja o obračunski valuti in valuti plačila, nenavedbe „tečajnega tveganja“, pogoja o amortizaciji in pogoja o možnosti odkupa.

III. Pogodba in pravni okvir

1. Sporni kredit

- 9 V skladu s sporno pogodbo kreditodajalec odobri kredit po fiksni obrestni meri, izraženi v švicarskih frankih. Kredit se vrača v evrih, vendar se ti mesečni obroki pretvorijo v švicarske franke za plačilo obresti in amortizacijo glavnice na računu, izraženem v švicarskih frankih.

- 10 V ponudbi je pojasnjeno, da če se zaradi gibanja menjalnega tečaja poveča strošek kredita za potrošnika, se obresti prednostno pripišejo mesečnim obrokom, trajanje kredita pa se podaljša za pet let. Pojasnjeno je tudi: „Znesek vaših plačil v evrih bo ostal prav tako nespremenjen, medtem ko se bo trajanje vašega kredita podaljšalo. Če pa kljub ohranitvi zneska vaših plačil v evrih ne bo mogoče poravnati celotnega preostalega zneska z vašega računa v preostalem prvotnem obdobju, podaljšanjem za 5 let, bodo vaša plačila v evrih povečana.“
- 11 V obravnavanem primeru je VE sklenil kredit v višini 143.421,53 EUR; ta znesek ustreza 216.566,51 CHF. Po prodaji nepremičnine, katere cena je bila odšteta od preostale dolgovane glavnice, kreditodajalec predlaga zaseg prejemkov VE v znesku 192.268,73 EUR.

2. Pravo Unije

- 12 Predložitveno sodišče meni, da je akt prava Unije, ki se uporablja v obravnavanem primeru, Direktiva 93/13, zlasti njena člena 3 in 4.
- 13 V skladu s sklepnimi predlogi generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:85, točka 91 in točka 2 Predloga): „*Presoja jasnosti in razumljivosti pogodbenih pogojev mora upoštevati vse okoliščine posameznega primera, zlasti informacije, s katerimi je bil potrošnik seznanjen ob sklenitvi pogodbe, ter mora poleg strogo formalnega in jezikovnega vidika vsebovati tudi natančno oceno ekonomskih posledic teh pogojev in morebitne povezave med njimi.*“
- 14 Sodišče je v sodbi z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi (C-186/16, EU:C:2017:703, točka 51 in točka 2 izreka) razsodilo, da se za jasnost in razumljivost pogoja, primerljivega s tistim v sporu, predpostavlja, da „*potrošnik pogoj v zvezi z vračilom kredita v isti valuti razume tako formalno in slovnično kot tudi glede njegovega dejanskega obsega, tako da je povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, lahko ne le seznanjen z možnostjo zvišanja ali znižanja vrednosti tuje valute, v kateri je bilo sklenjeno posojilo, temveč tudi zmožen oceniti morebitne znatne ekonomske posledice takega pogoja za njegove finančne obveznosti. V zvezi s tem mora potrebna preverjanja opraviti nacionalno sodišče.*“
- 15 Sodišče je spomnilo, da „*[je treba] [z]ahtevno iz te direktive po sestavljenosti pogodbenih pogojev v jasnem in razumljivem jeziku in s tem njihovi preglednosti [...] razlagati široko, saj [...] je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede, med drugim, ravni obveščenosti*“ (sodba z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi (C-186/16, EU:C:2017:703, točka 44 in navedena sodna praksa). V točki 46 iste sodbe Sodišče pojasnjuje, da mora to vprašanje preučiti predložitveno sodišče.
- 16 Sodišče je poleg tega razsodilo, da „*lahko nacionalno sodišče pri preučitvi pogoja kreditne pogodbe [...] na podlagi katerega se celotno tečajno tveganje prenese na*

posojilojemalca, in ki ni pregleden, tako da potrošnik ne more na podlagi jasnih in razumljivih meril oceniti finančne posledice sklenitve te pogodbe, šteje, da je ta pogoj nepošten, če ugotovi, da v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank“ (sklep z dne 22. februarja 2018, Lupean (C-119/17, neobjavljen, EU:C:2018:103, točka 31 in točka 2 izreka)).

- 17 Nazadnje, Sodišče je v sodbi z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), razsodilo: „Člen 4(2) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da zahteva, da mora biti pogodbeni pogoj zapisan v jasnem in razumljivem jeziku, zavezuje finančne ustanove, da kreditojemalcem posredujejo zadostne informacije, da se jim omogoči, da sprejmejo poučene in preudarne odločitve. V zvezi s tem ta zahteva pomeni, da potrošnik pogoj v zvezi s tečajnim tveganjem razume tako formalno in slovnično pravilno kot tudi glede njegovega dejanskega obsega, tako da je povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren, lahko ne le seznanjen z možnostjo znižanja vrednosti nacionalne valute v razmerju do tuje valute, v kateri je bil kredit obračunan, temveč tudi zmožen oceniti potencialno znatne ekonomske posledice takega pogoja za njegove finančne obveznosti“ (točka 78 in točka 3 izreka). Sodišče je v isti sodbi pojasnilo: „Člen 4 Direktive 93/13 treba razlagati tako, da zahteva, da je jasen in razumljiv pogodbeni pogoj treba preučiti s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so v trenutku sklenitve pogodbe obstajale v zvezi z njo, in prav tako na vse druge pogoje iz pogodbe,“ (točka 83 in točka 4 izreka); nazadnje je dodalo, da mora nacionalno sodišče po uradni dolžnosti ugotoviti nepoštenost takega pogoja (točka 91 in točka 5 izreka).

3. Nacionalno pravo

- 18 Predložitveno sodišče v obravnavanem primeru odloča o zasegu prejemkov. V zvezi s tem izvaja pristojnosti izvršilnega sodišča, tako da mora presoditi utemeljenost in določiti znesek terjatve.
- 19 S členom L. 132-1 code de la consommation (zakonik o varstvu potrošnikov), ki je postal člen L. 212-1 istega zakonika, je bila v francosko pravo prenesena Direktiva 93/13. Ta člen določa:

„V pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom na eni strani in osebo, ki ne deluje za poslovne ali poklicne namene, oziroma potrošnikom na drugi, so nepošteni tisti pogoji, katerih namen ali učinek je povzročanje znatnega neravnotežja v pravicah in obveznostih pogodbenih strank v škodo osebe, ki ne deluje za poslovne ali poklicne namene, oziroma potrošnika.

V odloku Conseil d'État (državni svet) je določen seznam domnevno nepoštenih pogojev; v primeru spora, ki se nanaša na pogodbo s takim pogojem, mora prodajalec ali ponudnik dokazati poštenost spornega pogoja.

Odlok, ki je bil sprejet v enakih okoliščinah, določa vrste pogojev, ki jih je treba glede na težo njihovega poseganja v ravnotežje pogodbe nesporno obravnavati kot nepošteno v smislu prvega odstavka.

Te določbe se uporabljajo ne glede na obliko ali podlago pogodbe. To velja zlasti za naročilnice, račune, garancijske liste, spremnice ali dobavnice, vozovnice ali vstopnice, ki vsebujejo določila, dogovorjena svobodno ali ne, ali napotila na predhodno določene splošne pogoje.

Brez poseganja v pravila o razlagi iz členov od 1156 do 1161, 1163 in 1164 civilnega zakonika je treba nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe, ter na vse druge pogoje te pogodbe. Ta se presoja tudi glede na pogoje iz druge pogodbe, kadar sta sklenitev ali izvršitev teh dveh pogodb pravno medsebojno odvisni.

Nepošteni pogoji se štejejo za neobstoječe.

Presoja nepoštenosti pogojev v smislu prvega odstavka ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z določitvijo cene ali plačila za prodano stvar ali opravljeno storitev, če so pogoji navedeni v jasnem, razumljivem jeziku.

Pogodba se bo še naprej uporabljala v vseh določbah, ki se ne štejejo za nepošteno, če lahko obstaja še naprej brez navedenih pogojev.

Določbe tega člena so določbe javnega reda.“

- 20 S predzadnjim odstavkom tega besedila je bil prenesen člen 4(2) Direktive 93/13 in je podlaga za upošteveno nacionalno sodno prakso.
- 21 Cour de cassation (kasacijsko sodišče) izključuje, da bi se pogoji, s katerimi je opredeljen glavni predmet pogodbe, opredelili kot nepošteni, če so ti pogoji napisani jasno in razumljivo (ustaljena sodna praksa).
- 22 Leta 2017 je v dveh zadevah, v katerih se je spor nanašal na kredit, podoben spornemu kreditu, spomnilo, da mora sodišče, ki odloča o glavni stvari, po uradni dolžnosti preučiti obstoj znatnega neravnotežja.
- 23 Leta 2018 je v zadevi, ki se je nanašala na kredit, primerljiv s spornim kreditom, razsodilo, da je s pogojem, ki določa „pretvorbo preostalega zneska mesečnih plačil po plačilu pripadajočih stroškov kredita v švicarske franke [opredeljen] glavni predmet pogodbe“. Poleg tega je razsodilo, da je ta pogoj jasen in razumljiv iz naslednjih razlogov: „[K]redit se odplačuje s pretvorbo fiksnih obrokov, ki se plačujejo v evrih, [...] taka pretvorba se izvede po menjalnem tečaju, ki se lahko zviša ali zniža, [...] zaradi tega gibanja se lahko podaljša ali skrajša čas odplačevanja kredita in po potrebi spremeni skupna višina vračila.“

- 24 Cour de cassation (kasacijsko sodišče) je s 15 odločbami, izdanimi 20. februarja 2019, potrdilo sodbe pritožbenih sodišč, pri čemer je menilo, da je bil s kreditom Helvet Immo opredeljen glavni predmet pogodbe, saj naj bi „tečajno tveganje, neločljivo povezano s tovrstnim kreditom, vplivalo na vračilo kredita“. V teh zadevah je bil v sodbah, zoper katere so bile vložene pritožbe, podrobno opisan mehanizem kredita Helvet Immo, na katerega je bilo opozorjeno v točki III.1 te odločbe, poleg tega pa je bilo v njih ugotovljeno, da „je v pogodbi pregledno [predstavljeno] konkretno delovanje mehanizma pretvorbe tuje valute“ ter da je pogoj v zvezi s tem jasen in razumljiv. Te odločbe se izrecno sklicujejo na sodbo Sodišča z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750).
- 25 Nekatere od teh odločb se nanašajo na „opis, ki so mu priložene številčne simulacije vpliva sprememb menjalnih tečajev na načrt vračanja“, pri čemer neobstoj ali obstoj tega dejanskega elementa ne vpliva na odločbo. Generalni pravobranilec je v svojih sklepnih predlogih predlagal, da se pri presoji jasnosti in razumljivosti spornih pogojev upošteva obstoj ali neobstoj tega elementa, ki se sicer zahteva s poznejšo zakonodajo (člen L. 312-8 zakonika o varstvu potrošnikov, ki je postal člen L. 313-25 tega zakonika).

IV. Obrazložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

1. Glavni predmet pogodbe

- 26 Sporna pogodba vsebuje več pogojev, ki so predstavljeni kot del mehanizma pretvorbe valut in ki povzročijo, da se tečajno tveganje vključi v mesečne obroke, ki jih plačuje potrošnik. Mesečni obroki, ki se plačujejo v evrih, imajo fiksni znesek. V primeru gibanja menjalnega tečaja je vračilo v švicarskih frankih nižje od zneska, ki je bil potrošniku naveden ob sklenitvi kredita. Obresti se prednostno pripišejo temu znesku.
- 27 Ta pogodba je torej kredit, ki je izražen v tuji valuti, vrača pa se v domači valuti, ki ni bila dogovorjena posebej. Glede na trenutno stanje prava Unije, prenesenega z nacionalnim pravom, zadevni mehanizem spada v glavni predmet pogodbe.
- 28 Sporni pogoji se nanašajo na pravila o pripisu obresti plačilom, delovanje računov z obračunsko valuto v švicarskih frankih in z valuto plačila v evrih ter na podaljšanje trajanja kredita. To pomeni, da potrošnik v primeru neugodnega gibanja menjalnega tečaja dolguje glavnico v evrih, ki je višja od zneska prejetega kredita, in da s svojimi mesečnimi obroki vrača skoraj izključno obresti, pri čemer se glavnica, ki jo še dolguje, zmanjša le v zanemarljivi meri.
- 29 Predložitveno sodišče se zato sprašuje, kakšno polje proste presoje ima na voljo v zvezi s temi pogoji: ali jih je treba obravnavati kot nedeljivo celoto, ki sestavlja glavni predmet pogodbe, tako da jih ni mogoče opredeliti za nepoštene, pod pogojem, da so jasni in razumljivi? Ali pa je treba, nasprotno, priznati, da se lahko

ti pogoji posamično obravnavajo kot nepošteni, razen v primeru izjeme, ki je že predvidena v sodni praksi, in sicer pogoja, ki določa vračilo v tuji valuti?

2. Seznanjenost kreditojemalca s predvidljivimi gospodarskimi razmerami kot element presoje jasnosti in razumljivosti pogoja

- 30 Zdi se, da je kreditojemalec pred sklenitvijo kredita dobil številne informacije. Listine iz spisa dokazujejo, da je bila v teh informacijah poudarjena stabilnost paritete med evrom in švicarskim frankom. Potrošnik je torej lahko sklepal, da se je tveganje, povezano z njegovo obveznostjo, nanašalo na druge elemente, o katerih ga je kreditodajalec prav tako obvestil, kot je strošek pretvorbe valute ali fiksnost obrestne mere.
- 31 V kreditni ponudbi je podrobno opisan mehanizem, v skladu s katerim se z mesečnimi obroki v evrih odplačuje kredit, izražen v švicarskih frankih. Tečajno tveganje izhaja iz kombinacije različnih pogojev. VE poudarja, da izraz „tečajno tveganje“ v ponudbi ni uporabljen.
- 32 Iz listin, predloženih med razpravo, je razvidno, da se v obdobju poglobljanja napetosti na finančnih trgih nekatere valute, zlasti švicarski frank, kažejo kot „varne naložbe“, s katerimi se njihovi imetniki zavarujejo pred nihanjem, značilnimi za take razmere. Glede na listine, predložene med razpravo, je lahko kreditodajalec ob sklenitvi kredita to dejstvo poznal, kar se zdi verjetno glede na usposobljenosti in znanja, ki jih ima kot poklicni kreditodajalec.
- 33 Sodišče mora v skladu z nacionalno zakonodajo in sodno prakso ponudbo presojati objektivno, brez upoštevanja takih razmer, na primer tako, da kot referenco vzame številčne simulacije, s katerimi se prikaže posledica gibanja menjalnega tečaja za strošek kredita, ne da bi ta element nujno zahtevalo. Sodna praksa Sodišča se sklicuje na pojem preglednosti pri preučitvi jasnosti in razumljivosti pogoja, ki je del glavnega predmeta pogodbe.
- 34 Predložitveno sodišče se torej sprašuje o dejanskem obsegu tega pojma za kreditojemalca, ki ne pozna posledic gospodarskih napetosti za gibanje menjalnega tečaja in bi moral – ali ne – biti obveščen o dodatnem tveganju, ki ga je tedaj pomenil gospodarski okvir, v katerem se je obvezal.
- 35 Posredno se postavlja vprašanje presoje dobre vere kreditodajalca, ki bi lahko glede na svojo pristojnost analiziral to predvidljivo gibanje. VE je v zvezi s tem predložil gospodarske napovedi švicarske centralne banke, ki so obstajale pred kreditom in za katere danes meni, da jih je kreditodajalec poznal.

Vprašanja za predhodno odločanje

- 36 Tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (prvostopenjsko sodišče v Lagny-sur-Marneju, Francija) Sodišču Evropske unije predloži ta vprašanja:

1. Ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da so glavni predmet kredita, izraženega v tuji valuti in vračljivega v domači valuti, pogoji, ki jih ni mogoče obravnavati ločeno in ki določajo vračilo v fiksnih obrokih, ki se jim prednostno pripišejo obresti, ter ki določajo podaljšanje trajanja pogodbe in povečanje plačil za plačilo preostalega zneska računa, pri čemer se [lahko] ta preostali znesek zaradi sprememb menjalnega tečaja bistveno poveča?
2. Ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da pogoji, ki določajo plačila v fiksnih obrokih, ki se jim prednostno pripišejo obresti, ter ki določajo podaljšanje trajanja [pogodbe] in povečanje plačil za plačilo preostalega zneska računa, ki se lahko zaradi sprememb menjalnega tečaja znatno poveča, ustvarjajo znatno neravnotežje med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank, zlasti ker potrošnika izpostavljajo nesorazmernemu tečajnemu tveganju?
3. Ali je treba člen 4 Direktive 93/13 razlagati tako, da se morata v skladu z njim jasnost in razumljivost pogojev kreditne pogodbe, v kateri je kredit izražen v tuji valuti in vračljiv v domači valuti, presojati tako, da se ob sklenitvi pogodbe nanašata na predvidljive gospodarske razmere, v obravnavanem primeru na posledice gospodarskih težav v letih od 2007 do 2009 za spremembe menjalnih tečajev, pri čemer se upoštevajo strokovnost in znanje poklicnega kreditodajalca ter njegova dobra vera?
4. Ali je treba člen 4 Direktive 93/13 razlagati tako, da se morata v skladu z njim jasnost in razumljivost pogojev kreditne pogodbe, v kateri je kredit izražen v tuji valuti in vračljiv v domači valuti, presojati tako, da se preuči, ali je kreditodajalec, ki ima poklicno strokovnost in znanje, potrošniku sporočil izključno objektivne in abstraktne – predvsem številčne – informacije, v katerih se ne upoštevajo gospodarske razmere, ki lahko vplivajo na spremembe menjalnih tečajev?